

ՊԱՏՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՍ

Տարեկան 12 ֆր.
վեցամսեայ 6 »

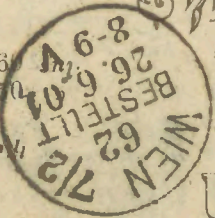
ԱՐՏԱՍԱՀԱՐԱՆ
(2 քիւ մեկ ծրարով)
Տարեկան 14 ֆր.
վեցամսեայ 7 ֆ.

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60
վեցամսեայ 1.50

4 Ա. Ն. Խ. Ի. Կ.

Մանուգրան տղր
20 ասնիքով

ԱՂԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔԻՇԱԲԹԻ ԵՒ ՀԱՐԱԹ

ԼՐԱԳԻՐ

Rev. Père G. Kalemkarian
te ngasse № 4 Vienne
Redaction du journal
„Iravounk“
A (Bulgarie)
Michitaris
HAB
HAB
„Кравункъ“
ВАРНА (България)
— o —
Գրութիւնք եւ
չին տղր

ՍՈՊՐԱՆԻԵՆ ԱՆԱՐԴԱՐ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Ինչպէս կը նկարագրէ մեր Սօփիայի թրդ-թակէցը, Սօպրանիէն այս շարժումը կը զրա-դի արտաքին եւ կրօնական նշանական խնդրո-վը: Միւս համար ամենէն ուշագրաւ կէտը քրիստոնեայ հասարակութեանց կրթական ու կրօնական հաստատութիւններուն նպատակաւ տա-լու ուսանողի մերժումը եւ ոչ-քրիստոնեայ հասարակութեանց համար ընդունուիլն է:

Սօպրանիէի այս որոշումը շատ տեսակէտ-ներով սնարդար է: Արտաքին գործոց նախա-րար Տ. Տանէվի սառնարկը բոլորովին բանա-ւոր պիտ' ըլլար եթէ միայն կաթոլիկներու նպատակը չուզէր, անտեսելով հայ հասարա-կութիւնը որ նիւթական առաւելութիւններով չը փայլէ՛ զատ, ստատարութիւնն որ գաղթա-կանութեան մըն ալ կրթական ու կրօնական լոյսը հոգն իր ուսին վրայ առած է:

Սօպրանիէի որոշումը անարդար է ըսինք, բացառութեամբ:

Ա. Քաղաքակիրթ իշխանագետութիւն մը ճանչցող Պուլկարիոյ համար շատ պատուա-րեւ չէ ազգային բարձրագոյն ժողովով կրօ-նական խորութիւններ դնել:

Բ. Քրիստոնեայ հասարակութիւններ, ինչ պէս հայերը, որոնք ամեն զգացումով ու պարտաւանդութեամբ կապուած են տիրող ցեղին հետ, սխալ է զրկել նպատակէ մը որ պիտի ծառայէ երկրին օգտակար ըլլալու համագործակց-նէրով օժտուած ցեղերու զարգացման:

Գ. Միջնորդ այս զրկմանը կըլլայ քրիս-տոնեայ հասարակութեանց, ելլել իսլամներուն եւ Հրեաներուն նպատակաւ բոլորովին ան-նպատակ է, քանի որ իսլամները անհամար վաղաքիներ ունին իրենց վարժարաններու եւ մզկիթներու ծախքերը մատակարարելու հա-մար, իսկ Հրեաները մեծ մասամբ հարու-տութեամբ փոխլիյէ գաւա, «Խորաէլիտ» անուն աշխարհածաւալ հրէական ընկերութիւնէն մե-ծաքանակ նպատակներ կրտաւան:

Դ. Մարդ պէտք է խղճահարուի երբ երկ-րին օրինաց հիմնական տրամագրութեանց հա-կառակ, կը զրկէ ազգատիկ հայ հասարա-կութիւնը նպատակէ մը, որուն նա երկրին ա-մեն տարրերէն աւելի պէտք ունի: Այս, ազ-գատիկ է Պուլկարիայը. որովհետեւ զլիսա-ւոր քաղաքներու մէջ երեւցած մէկ քանի հայ վաճառատներն օտարահպտակներու կը վե-րաբերին, որոնք արգէն շատ ծանրաբեռնուած են իրենց բնագաւառէ թշուառութիւնը փոքր իշխան գործունեւ պարտականութեամբ:

Կը կրկնեմ, ազգատիկ եւ խեղճ է Պուլ-կարիայութիւնը, որովհետեւ սա նիւթապէս յառաջդէմ վիճակ մը չունենալով, իր կրթա-

կան հաստատութիւններն ալ չէ կարողացած կանոնադրել: Կարեկցիկ պէտք էր Պուլկարա-հայուն, որ իսլամներուն պէս անհամար վա-ղաքիներ չունենալէ զատ, Հրէից պէս ազգային մեծամեծ ընկերութիւններէ նպատակաւ ստանալու անկախութիւնն ալ չունի. որովհետեւ իր ա-րեւելից եղբայրները մայր հայրենիքի մէջ հարկ եւ սուրբ մատնուած են եւ երբեմն ա-նոնց փոխատակաւն են ինքնաւելու. և փոք-րերը դատարարակելու հարկին մէջ կը գտնուի:

Վերջապէս Պուլկար Երեսփոխաններ պէտք է իշխեն քաղաքի գաւառական իրենց ազ-գային դատը վիճակը, որուն դառնագոյնին ենթակայ է այսօր ամբողջ հայութիւնը. պէտք է իշխեն թէ իրենց վրան մարդասիրա-կան նախապահ պարտականութիւն մը կը ծանրանայ գտնէ բացառութեամբ Պուլկարիոյ հայ տարիին նպատակը, որով նպատակաւ պիտի ըլլան երկրին ալ, քանի որ Հայր իր յատկու-թիւններով կրնայ շատ օգտակար հանդիսա-նալ թէ՛ վաճառականութեան, թէ՛ արհեստի եւ թէ՛ ճարտարագործութեան տեսակետներով:

Գոռպէք

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Մեր մասնաւոր քղաքական)

Սօփիա 4 Յունիս

Պիտակէն վիճարանութիւնը հէկէ սկսաւ. ա-մեն մի նախարարութիւն իր պաշտօնատան վերա-բերեալ պիտակէն անդանին վրայ դրած է յարմար տեսած օրինական, խնայողական եւն. փոփոխու-թիւններով: Սօպրանիէն ալ ուրոյն ուրոյն սոյն մասերը աչքէ պիտի անցնէ առ այժմ, կընդունի ու կը մերժէ այս կամ այն կէտը եւ ի վերջոյ ամբողջ պիտակէն վրայ իր «վէթոն» պիտի տայ:

Արտաքին եւ կրօնական գործոց պաշտօնատան պիտակէն է այսօր, որ վիճարանութեան տակ կը գտնուէր 2-3 օրէ ի վեր եւ Տր. Տանէվ ալ երկու-մասի յամնած էր բնականաբար իր պիտակէն. բա-ւական կարծիքներ յայտնուեցան եւ հարցապըն-դումներ անդի ունեցան թէ արտաքին եւ թէ ներ-քին կրօնական քաղաքականութեան վերաբերու-թեամբ:

Արտաքին գործոց նախարարին հարցուեցաւ թէ «Իրա՞ն է, որ Ռուսիա՞ Պուլկարը եւ Վառնա կու-ղէ. — Երեք ամիս է տակաւին, ըսաւ Տր. Տանէվ, որ պաշտօնի վրայ կը գտնուինք, եւ ցարդ Ռուսի կողմէն այս մասը պաշտօնական առաջարկ մը եղած չէ, հետեւաբար ստու են, ըսաւ, հպած զրոյցները եւ լրագրական հրատարակութիւնները»:

Տր. Տանէվին չիտակ խօսքերէն մէկն է այս, զոր արտասանեց եւ արդարեւ թերեւս պաշտօնա-պէս այս խնդիրներ չեն յուզուած եւ չեն յուզուի-ր ալ. սակայն Տանէվի անտեսելու թերթը, «Պուլկա-րիա» անուն, առաջինն էր որ Ազատական նախա-րարութեան օրով այս խնդիրներ ի վեր հանեց իրր թէ կան, եւ այսօր իրենց պիտի է որ սուս կը հանէ միեւնոյն զրոյցները. որն է արդեօք ստոյ-ղը:

Ռուսիա որ ծանրաբար կուտայ իր ամեն մէկ քաղաքական որոշումներ եւ աւելի ծանրաբար ալ կաշխատի իր նպատակին հասնելու, տակաւին 83-84 թուականներուն անմահն Պաթէմպէրկի օրով կրնէր այդ առաջարկութիւններ եւ միայն անոնց չընդունուելուն վրայ էր, որ այնչափ սեւ ու տը-

խուր օրեր անցուցինք եւ որուն հետեւանքն ալ առկա ին կը քաշենք ու պիտի քաշենք, եւ ի վեր-ջոյ երբ հաշտուեցաւ դարձեալ, ամեն մարդ գիտէ, որ անպայման չէր այդ հաշտութիւն եւ Ռուսիոյ յամառ քաղաքականութեան քիչ թէ շատմանք որ եւ է մարդ չէր կրնալ անգիտանալ, որ Ռուսիա իր հին պահանջներուն վրայ կը պնդէ, գտնէ մասամբ. հիմա որ 100 միլիոն ֆրանքի խնդրն ալ կայ մէջ սեղ եւ սրոյ լուծման մեծ պէտք ունի մեր կառա-վարութիւնը, զի ասով է որ իր գոյութիւնն պի-տի ապահովէ դէթ ժամանակի մը համար. միթէ տրամաբանական չէ՞ մտածել, որ անշուշտ երայխաւորութիւն մը պիտի ուզէ մեզմէ եւ այս իր հին ու նոր պահանջքէն աւելի հաստատուն երայխաւ-րութիւն մը չէր կրնար ուզել եւ մենք ալ ուրիշ բան մը չունինք տալու:

Վարագոյրը շուտ պիտի բացուի. համբերու-թիւն:

Սակայն շուտ պարզուեցան ներքին կրօնական ազգայնութեանց նկատմամբ եղած զգացումներն ու իտեղները, եւ արդարեւ կրօնականաց կամ կրօ-նական հասարակութեանց կառավարական նպատ-տի խնդիրն ալ այս միեւնոյն նախարարութեան կը պատկանի, քանի որ իր վրայ կը միացնէ արտա-քին քաղաքական եւ ներքին կրօնական միան-գամայն:

Կառավարութիւն կը նպատակ փոխադէ կաթո-լիկ Սէմինարին, եւ Տր. Տանէվ կառավարէր 70 հազար ֆրանքի նպատակ մը տալ այս տարի. «Ին-չո՞ւ տանք, ըսաւ Երեսփոխան մը, քանի որ այդ Սէմինար կաթոլիկ փոփականությանն կը ծառայէ, եւ առաջարկեց Տանէվը ու Հրէից յատկացնել այդ գումար. շատ թույլ կերպով պաշտպանեց Նախա-րարը իր առաջարկ. իբր թէ սոյն Սէմինարին մէջ կաթոլիկ Պուլկարիներ կը կրթուին եւ թէ օր մը ասոնք օտար կրօնականաց սեղ պիտի կրնան բըռ-նել: Ինչպէս ուրիշ երեսփոխան մը աւելի սրտմը-տութեամբ զիտեց, որ սոյն Սէմինարին մէջ կըր-թուած Պուլկար կաթոլիկներու ի Պուլկարիա միա-լն իրենցմէ կախում չունին, թէ Պապը իր նկատէ սոյն Սէմինարը փոփականությանն կեդրոն, թէ Պուլ-կարիոյ մէջ օտար կրօնականներ կը պահուին եւ Պուլկար կաթոլիկ կրօնականները ուրիշ երկրներ կը զրկուին. եւ առաջարկեց ոչ-քրիստոնեայ ազ-գայնութեանց տալ նոյն նպատակ. ինչպէս Տանէվը եւ Հրէից եւ ոչ թէ քրիստոնեայ հասարակութեանց ինչպէս կաթոլիկ-բողոքական Պուլկարաց, Հայոց եւ Յունաց:

Շատ երեսփոխաններ ալ միեւնոյն մտք խօսե-ցան եւ որոշուեցաւ ոչ-քրիստոնեայ հասարակու-թեանց տալ նոյն նպատակ:

Կրօնական գործոց նախարարն առաջարկեց, որ եկեղեցիներու եւ ճամբաներու համար տարեկան 50 հազար ֆր. ի կառավարական նպատակ ընդունուի այս ինչպէս մէջ ալ շատ ազեղ կիրքեր յայտնուե-ցան եւ Սօպրանիէն գրեթէ այս առաջարկն ալ մեր-ծեց 50 հազարը 10 հազարի իջեցնելով եւ Տր. Տա-նէվ՝ որ Պուլկարիոյ լուսագոյն փառաբաններէն կը նկատուի. չը յաջողեցաւ—կամ աւելի ճիշդը չուզեց—համոզուելու որ իւր առաջարկներ ընդուն-ուին: Մանաւանդ թէ ազգայնութեանց դէմ այս-պիսի ստորին եւ գնուած կիրքեր չը յայտնուին այն ալ ազգային մէկ հատիկ ժողովին մէջ. անոր հա-մար արդեօք, որ ինք ալ անձնապէս տարբեր կար-ծիք, տարբեր զգացում չունի եւ այդ առաջարկու-թիւններ բերաւ աւելի անոր համար. որ սովորու-թիւն եղած է եւ չէր կրնար մէկէն ի մէկ ջնջել կամ թէ այս կը պահանջէր իր ներքին յայտա-կանութիւն:

Ինչո՞ւ զրկել Հայն ու Յոյնը և սարքեր աչքը նայել անոնց վրայ, ինչո՞ւ ծուռ աչքը նայել գոնէ կաթն լիկ և բոգոքական պուշկարին, որ թէեւ գաւառական տարբեր, մի- եւնոյն ազգին անգամներն են. ալ ո՞ւր կը մնայ սահմանադրական ազա- տութիւն և հաւասարութիւն. ո՞ւր քրիստոնէական երազութիւն և եղբայրակցութիւն:

10) միլիոնի ինքիւն է, որ այս գործը կուտայ մեր կառավարական մարդոց:

Շիտակը ցաւալի է, որ մեր մէջ տակաւին կրօնական և շահախորա- կան գծով կիրքեր կը տիրեն և ա- լելի ցաւալի, որ այսպիսի կիրքեր ալ աւելի ազատական, յառաջդիմական և անկողնային կառավարութեան օրով կը յայտնուին:

Ամօթ չիտակը, չա՛տ անօթ:

Մեր Սոժ. Թաղականք ստուգիւ- տելի ազատամտութիւն կը չարմին, չեն նայիր ոչ կուսակցութեան և ոչ ալ ինչ ևս ըստ կարելոյն կը ցուցնեն ի- րենց կողմը:

Համար նայելով խնդրոյ մ' անթիւ- Մէլմանէ էֆէնտիին քով կերթան. ի միջի այլոց ծանօթ ծնծի ինդիւրը կը լսան և ցաւ կը յայտնեն դավաճան բռնած ընթացքին դէմ, և լըստութեամբ կրնան ըսել, որ գոյնաւոր ա- նոնց ներկայութեան կը կանչէ գա- վառը, լաւ մը կը յանգիմանէ, ի պա- տիմ ամսականէն 50 ֆր. ի չափ գրամ վար գնել կ'որոշէ իւր սուգանք և կը պատուիրէ գնալ ներուժ խնդրել ծեծած հայկին այլ:

Ուրախալի չէ՞ յայտնի, որ Թաղական մը միշտ գիտնայ պաշտպանել իւր ի- րաւասութեան վերաբերեալ որ և է խնդր սուանց անձնական և կուսակ- ցական կիրքեր ի նկատի առնելու:

Ըստ իս պատիւ իրենց:

Մարտի 3 Յոռնիս

Գէշ բան չէ, հաշիւ գրասենական մէջ, հաշիւ տան մէջ, հաշիւ ամեն ու- ընք. տարօրինակ չէ՞ նաեւ հաշիւը մտնել եկեղեցիէն ալ ներս:

Տաճիկներու Մհարիսէն ձեռքը իր գունդերը կը բանայ, և հոն Դուրանը սերտելու կուգան պիտով մօրուքով մօլլաներ, գլուխներն ճերմակ մը փաթ թած և բամբակով կոխուած խոխայ մը հագած:

Ամառ եկածին պէս, այդ փակուած միջատներն թիթեռնիկի կը կերպա- րանափոխուին և կը նետուին ցորե- նի արտը հնձելու. կախելու են:

Ցորենը ջաղացք տանելով ալւերի կը վերածնեն ու երբ ամբարը լեցուե- ցաւ, արդէն աշունն վերջանալու մօտ է և Մէտրէսէի դռներն վերաբաց- ուած, հոն կը գիմեն վերուսանելու, միեւնոյն բանը սակայն:

Շատ լաւ կը յարմարի այս պարա- վան տեղոյս մատուռի իմաստուն մատակարարութեան, սակայն աւելի նուրբ, աւելի յարգարուած և գործ- նական:

Մոլորակ ինչպէս բմբռնած է Մէտ- րէսէն, միեւնոյն կերպով հայ հա- րուստը Մատուռը. ոչ աւելի և ոչ պակաս:

Ամիսը 250 ֆր. կը վճարէ եպիսկո- պոսին. ասիկա ձմեռը ստիպուած է իր հաճոյքն փնտռել Միջերկրականի այս եզերքը. օդերը սաքնալուն կը յիշէ թէ Ընդհ. Եւրոպայի սլ առաջ- նորդ է. ճամբորդելու կը պատրաս- տուի. արդէն այդ ժամանակը Մայր-

սէյլարնակ հարուստին գիւղացնալու- թեան եղանակն է:

Քաղաքը կը թողու. և կը հեռանայ շրջակաները. եթէ եպիսկոպոսին տեղ քահանայ մը ըլլար, ամառն ալ իր պատարագը պիտի շարունակէր և ի զուր 50 ֆրանքն պիտի չվճարէր անոր, քանի որ հայ հարուստը կիրա- կի անուստ գիւղէն մատուռ պիտի չը կրնայ իջնել:

Միջերկրական եպիսկոպոսին իր բացա- կայութեան ժամանակ ամսական չվը- ճարելու դաշնագրած են. անշուշտ կիսաբացիներ են այս նուրբ հաշիւնե- րը ընդունելը, ուրիշ տեղացիներ այն- քան յառաջդիմած չեն հաշուարդա- րութեան մասնագործին մէջ:

Ես ալ այդ հաշիւը ընդունելու եր- կիրը ծնած եմ, բարեկամ—զրծ- բաղդաբար:

Այն ինչ օդերն կը ցրտեն Իւթիւճ- եան եպիսկոպոսը ցուրտ երկիրներէ չուող արագիւններու խմբին հետ կը հասնի Մարտի 3, մատուռին մէջ իր գեղգեղներն հիւսելու. —ներողու- թիւն, սոխակն է որ կը գեղգեղէ իսկ արագիւր կը կափկափէ:

Ամօթ է. հաշիւը մէկդի: Սմառը գիւղ չապցող այնչափ հայեր կան ի Մարտի 3:

Պատարագը հարուստին մենաշնորհը չէ. տաճանիկ ճամբորդութիւնները ը- նելով. Ամերիկա գաղթելու համար և կողմերն հոգեւոր միթմարութիւննե- լու պէտք ունին. 150 եւմ 200 ֆր. վճարեցէք ամիսը, խնայող ու պար- զակեաց քահանայի մը և միշտ տար- ւոյն ամբողջ եղանակին բաց պահե- ցէք մատուռին դուռը:

Ամառը եթէ մէկը մեռնի, և պիսկոպոսի վերադարձին սպասուի է:

Ամեն ամիս 50 ֆր. գեղջելով 250 էն, նորէն ձեռք բռնած ճանքան կելնէ, սա միակ տարբերութիւնով որ Եպիս- կոպոսի պատարագին տեղ, պարզուկ քահանայի մը պատարագն պիտի լը- սէք:

Ահա գաղտնիքը թէ ինչո՞ւ Գեր. Իւթիւճեան եպիսկոպոսին հրաժարա- կանը 5ի դէմ 6 քուէով մերժուեցաւ, ընդհ. Ժողովին մէջ, որուն համար այնչափ խօսուեցաւ ու գրուեցաւ. չի- տակը կը խոտովանիմ պարտութիւ- նըս. սակայն թղթակցի մը պարտա- կանութիւնը կատարեցի խղճի ամօք:

Կը գոցեմ ալ ուրեմն այս էջը. մի- այն կը հրաւիրուի Իւթիւճեան եպիս- կոպոսը «Իրաւունք»ի մէջ գրածնե- րու պատասխանէ իր հիմնալի ոճովը: Ճարք սեղանին վրայ, Ժողովուրդն զինք անսած է. պատարագի զգեստ- վըն. այդ զգեստ կը ծածկէր տղեղ մերկութիւնը, ինչպէս սիրամարդի փայլուն փետուրները:

Սոնարհէ, տեա, ոտքերդ որուն վը- բայ կըթնած կը քալես տղերսներու վրայէն յաղթական, կ'ըմբռնուե- ցուցած:

2. Ա.

Ղ. Թոնտովա 1 յունիս

Քաղաքիս մէջ ծագած հրդեհի մասին թղթակցութիւններ հրա- տարակուեցան արդէն իրաւունքի մէջ. Բանտարկուած երկու հայե- րուն համար կառավարութիւնը 2000 ֆրանքի երաշխատութիւն մը կը պահանջէր: Բայց Տիար Գրիգոր Մալգոսեանի ջանքերուն շնորհիւ այդ գումարը 400 ֆր. իջաւ:

Մայիս 31ին՝ տեղւոյս ջրհան- կրաց պետ Տ. Եւսեփան Նիգօլօֆի և սլ ճարանագետ երիզացի Տ. Արշակ Հայրապետեանի երաշխա- տութեամբ երկու ազգայինք ա-

զաւարձակուած են: Եւսեփան Նի- քօլօֆ այս երկու գծերովդ Հայե- րուն ազատման համար իր մէկ բարկկամի փոքր տունը 200 ֆր. ի պարտ դրած է. իսկ Արշակ Հայ- րապետեան իր միակ հարստու- թիւնը կազմող 200 ֆրանքը կա- ռավարութեան յանձնած է:

Տեղւոյս հայ գաղութը պարտ անձին կզգայ այդ երկու բարե- սիրտ անձերուն հրապարակաւ չը նորհակալութիւնը յայտնել:

Հայ Գաղութ

ԳՈՆՍՐԱՆՑԱՅԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏՐԱՍԱՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Քաղաքիս մէջ, Բարեգործական ընկերութիւնը հիմնադրէն ի վեր, ազգային նոր կեանք մը սկսած է ստեղծուիլ, շնորհիւ անոր անդա- մօց անխնայ աշխատութեանը:

Ընկերութեան հիմնական նպա- տակներէն մէկը ըլլալով՝ Հայ Ե. րիտասարդութեան շարագումը, ուրախ ենք յայտարարելու որ, վարչութիւնը ամեն ջանք ի գործ կը գնէ՝ այն նպատակին հասնելու համար:

Ինչպէս նախորդ կիրակի, նոյն- պէս և այս կիրակի, 3 յունիս, պատիւ ունեցանք ունկնդրելու Տ. Ղ. Կոնիկիանը, ու իր բանախօ- սութեան նիւթ ընտրած էր՝ ազ- գային մեծ բանաստեղծ՝ Գ. Կոն- Քաթիպայի վրայ ուսումնասիրու- թիւն մը:

Ազգային այս մեծ մարդուն, ինչպէս նաեւ, ազգային ամեն մեծ դէպքերու ուսումնասիրութիւնն իր հրապարակաւ բնիւր, անոնց քարոզած սկզբունքները ժողովրդ- դեան մէջ տարածելը, աւելորդ է ըսել թէ՛ որքան կարեւոր ու օգ- տակար աշխատութիւններ են:

Եւ ուրախ ենք ըսելու որ, Տ. Կոնիկիանը գեղեցիկ կերպով, շատ մեկին, մեղի պարզեց նախ- Հայոց կեանքը՝ անցեալ գաղութի ստեղծական թուականներուն. յետոյ այդ շրջանի գլուղներուն ու իմաս- նաւորի Գ. Կոնիկիանի խառն խառն զործունէութիւնը որ կեանք մը եղած էր հնութիւնը կործանող ու նորը քարոզող: Հատուածներ կարգաւ նաեւ անոր բանաստեղ- ծութիւններէն:

Բանախօսութենէն յետոյ, բո- յոր ներկաները հրդեհին Մայր- Արաքսին, գտիկ Պողոս և ուրիշ երգեր:

Ուրախ ենք որ, բանախօսու- թիւնները ամեն կիրակի պիտի կատարուին, և յոյս ունինք որ, մէկէ աւելի խօսողներ պիտի ունե- նանք. փափաքելի պիտի ըլլար միայն որ, քաղաքիս բոլոր երի- տասարդները, ինչպէս նաեւ ամեն ազգային, յաճախէր, գոնէ կի- րակի օրերը, և կարելի եղածին չափ՝ թէ՛ օգտուէր, և թէ՛ քա- ջարերէր խօսողները, որոնցմէ ալ աւելին կրնայք սպասել:

Արաքս Արեւեան

3 Յունիս 1901

Բժուկ Թոնտովա

ԲԱՑ ՆԵՄԱԿ

Ուն յարգոյ Տեօփէն վառնայի Երկ վարժարանաց

Ինչպէս հինոց ի վեր քաղաքիս մէջ, նոյնպէս և ամեն տեղ, սո- վորութիւն և իշխան հար- ցաքննութիւնները կիրակի օրերու մէջ ալ կատարել: այս տարի, չեմ գիտեր ի՞նչ պատճառներով, այդ զանց առնուած է. ուստի կու գամ յիշեցնել ձեզ թէ վաճառ- կան և զբաղեալ գաւառիկներ մի- այն կիրակի օր կարող է ներկայ գտնուիլ ձեր հրաւերը յարգած ի- նչու և ազգին մանկտույն յառաջ գիմութիւնը գնահատելու համար: ուստի փոփոկ կը յայտնեմ ինչպէս ինձ հետ շատեր ալ, որ հաճե՛ք ձեր օրակարգին մէջ կիրակիներուն ալ քանի մը կարեւոր գաւառի լաւ- կացնել, որպէսզի մենք ալ կա- րենա՛նք մի քիչ գոյափար կազ- մել ապագայ սերունդին զարգաց- ման մասին հակառակ պարագա- յին բացատրել մեզ թէ ի՞նչ պատ- ճառներ արգելք կը լինին ձեզ վե- րոյնչալ լարի և պիտանի սովո- լութիւնը չի յարգելու:

Յ. ֆ.

ՊԱՐԿԵՇՏՆԵ- ՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ամերիկայի մէջ յեղ. երկու որոշ կուսակցութիւններ ներկայացնող «Հայրենիք»ի է. «Ջայն Հայրենիք»ի մէջ կուսակցութեանց միացման խնդ- րոյն վրայ վիճարարութիւն մը կը գտնենք: Դաշն. ներկայացուցչին «Հայրենիք»ը «անհրաժեշտ փաստերով» կը ճգնի ապացուցանել թէ «Մարտ» միջնեւ այսօր հակայող. ընթացք մը ունեցած է, ու որպէսզի կուսակցու- թեանց մերձեցման վրայ կարելի ըլ- լայ բանակցել, Հնչ. Մասնաձեւը պէտք է Մարտի ուղղութիւնը դատա պարտէ. բարեմիտ Վառնանը կեղբա- րացնէ թէ հնչ. մասնաձեւը իր միջ- չեւ հիմա բռնած սխալ ընթացքը փո- խելու պէտքը զգալուն համար մերձե- ցում կը պահանջէ, և ուրիշ զբառ- նութիւններ: «Ջայն Հայրենիք»ը պարզապէս պատասխանեց թէ ան- կարելի է «Հայրենիք»ի պոռոտախօ- սին հետ լրջօրէն վիճարարել. հետե- ւապէս նախանձ մտկոյնած Դաշնակ- ցական թերթին ալ չպիտի պատասխա- նէ. ու 2. Հայրենիքաց այսպէս բնե- լու կատարելապէս իրաւունք ունէր- բայց որովհետեւ Հայրենիք եղաւ բաւ- որ «2. Հայրենիք» պատասխանելու բան մը չուենալուն համար վիճարա- նութենէ խոյս տուաւ. մենքալ որ կու սակցութեանց ոչ միոյն կը պատկա- ն, նք. քննենք այսքան կարեւոր խնդ- րոյ մը վրայ կատարուած վիճարա- նութիւնը:

Նախ, պահ մը ենթադրելով իսկ որ միջնեւ հիմա «Մարտ»ի ուղղութիւնը «հակադիմադրական» ըլլայ (ինչ նր շահակութեամբ է որ Դրօշակեանները ատենէ մը ի վեր այս բառը կը գոր- ծածեն. եթէ «հակադիմադրական»ը- սելով Դաշնակցականաց կեղծարարու- թիւնէն պզգանք զբացողները կը հա- ւանաւ լինուին իրաւունք ունին) ի՞նչ անպատեհութիւն կայ որ համարա- խոթիւնը տեղի չուենայ այնպիսի խմբակներու միջեւ, որոնք թէեւ գա- ղափարով իրարմէ դատուած, սակայն

միայն գործակցութեան ընդհանրութեամբ անհրաժեշտ է համոզուած են: Եթէ Ձ. Հայրենեաց ալ միութեան վրայ բանակցելէ խոյս տալու միջոց մը զըստինքն ուզէր, չէ՞ր կրնար Վստմեանին պէս «անհերքելի փաստերով» ապացուցանել թէ «Դրօշակ»ն ալ միջուկայնոր «հակադատութեան» ուղղութեան մը հետեւած է: Է՞նչ երեսնոց յաւելումով մը, Ա. ի. Բ. ի. Գ. ի. երեսնոց յաւելումով մը, Վստմեանին ամբողջով կառուած չէ՞ր: Կուսակցութեանը հիմնադրանք տալու լոյս տաւ թէ Է. Բ. ի. Գ. ի. Հայրենեաց ալ «Հայրենիք»ին պէս ըսէր թէ Միութեան վրայ բանակցելու համար Հայրենիք պէտք է նախ Դրօշակին ընթացքը դատաւարանէ. բացէ ի բաց միանալու նպատակը չունենալը չի պիտի յայտնէր: Ի՞նչ անձնորոշ տարածարանութեան մը ծառայելով է որ անցեալին կռիւները միութեան իրար խոչնդոտ կը ստեղծէին: Զնչու Միութեան նպատակը պիտի ըլլայ այդ անցեալ կռիւներուն լապտաւի մէջ կռիւները արգիլել. անգամ մը որ մարդ ազգը պառակտող կռիւներուն տնկէ, տացումէն քաղուելիք օգուտներուն համոզուած ըլլայ, փոխանակ չսկէ չի տակ կռիւները դադրեցնելու միջոցներուն վրայ բանակցելու, ի՞նչպէս կարելի է նոյն այդ անցեալ կռիւները, կռիւներու դադարման անդամները թեան պատճառ բանել: Միւս կողմէ Պ. Վստմեան որքան որոշմունի գաղափար մը կուսակցութեան ընկերներուն հոգեկան կացութեանը վրայ, Հնչ. մասնաճիւղին ստորելով թէ միութեան կարելիութեան համար կողմնակից դատուել պէտք է: Անա հինգ տարիներէ ի վեր Դաշնակցութեանը Հնչ. մասնաճիւղերու կեդրոնին մէջ պառակտումներ ձգելու աշխատած է զանազան խարխալան ու նոյն իսկ անբարոյական միջոցներով. մի՞ գուցէ այսօր նախադրեալ մը ունենայ թէ բազմա այս անգամ իրենց փափակ տըրտմանով է. բացայայտ է որ իր այդ օգուտներով, Վստմեան աւելի Հնչ. կուսակցութեանը անուանարկել կը ջանայ, զայն Միութեան հակառակ դրոյց տալով:

Հիմա անհնար թէ իրա՞ն Մայրը «հակադատութեան» ուղղութեան մը ունեցած է, ու միութեանը անկարելի ըրած է: Պ. Վստմեան «Մարտ»ի զանազան յօդուածներուն խորագրերէն ինքնակաշարելով բաւականացեր է, իսկ ես նոյնութեամբ կը ծաղաղեմ, ստորագծումները ինձ վերապահելով, Մարտի 11-ը. թիւին հետեւեալ մասը, անկողնակալ ամեն իսկողնով մեկին կերպով պիտի անհայ թէ Մարտ ու Հնչ. կուսակցութեանը միութեան օգուտը նոյն իսկ կուսակցութեան շահէն կը վերադառնէ թէ ոչ:

«Մենք պիտի ներկայացնենք անոնց ցուցակ մը անուններու որոնց մասին ամբաստանող կը ներկայանայ կուսակցութեան կողմ. վարչութիւնը բնական է որ թէ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՂ, եւ թէ ԴՍԱՍԻՈՐ միանգամայն կարելի չէ ըլլալ: Պատու աստեան մը որ ոչ չհնչակեանէ, ոչ Դաշնակցականէ կազմուած ըլլայ, կը զատէ. եթէ մեր ամբաստանութիւնները անհիմն ըլլան, եթէ ամբաստանեալ Դաշնակցականները պատու ոչ գէ՞մ մեղանշած մարդիկ չեն, ան աստի գիրերը ամբաստանողները կուսակցութեան կողմ վարչութեան անդամները իբր անիւրաւ ամբաստանողներ կը դատաւարանուին ու կը հետեւան նոր կազմակերպութեան համար որ եւէ բանակցութեան մասնակցելէ, նոյն իսկ ապագայ գործունէութեան մէջ ու եւ է բաւական ունենալէ: Իսկ երբ ամբաստան

նութիւնները կը հաստատուին, ան աստեան ալ պարզ է թէ հետեւեալը ինչ կըլլայ:» (Մարտ թիւ 11)

Կուսակցական ոգիէ զերծ, ամէն հայ անհատ, այս սոցիալական ընթերցումէն ետք, պիտի խոստովանի թէ Հնչ. կուսակցութեանը միութեան համար աւելի բան մը չէր կրնար ընել: «Հնչ. կուսակցութեանը ալ «Դրօշակ»ի խորհրակիւն գէ՞մ ամբաստանութիւններու տնկելու կը յայտնէ, սակայն փոխանակ «Դրօշակ»ին պէս յաւելում մը հրատարակելով, վճարական որոշումներ տալու, Չէ՞ղոք ստեանի մը իր ամբաստանութիւնները ներկայացնել կ'առաջարկէ: Հնչ. կուսակցութեանը Միութեան սիրոյն համար կը խոստանայ նոյն իսկ իր կեդր. վարչութիւնը զոհել, եթէ միութեան խոչնդոտ է այն. իսկ դաշնակցութեանը ինչ զոհողութիւն յանձն առաւ. ազգին թախանձագին ինքզնիք միութեանը յառաջ բերելու համար: Ետեւ բարակը փոխադրու կարողութեանը զուրկ «Դրօշակ» Հնչ. կուսակցութեան պէս փոխանակ իր ամբաստանութիւնները Չէ՞ղոք Աստեանի մը ներկայացնելու քաջութիւնը ունենալու, ինքն իսկ մասնաւոր Յաւելումի մը մէջ միանգամայն թէ ամբաստանեց ու թէ գաղափարեց Հնչ. կեդրոնին անդամներէն ստանալ. Եւթագրելով որ գիտումը «Դրօշակ» ընէր, բանակցութեան խոյս տալ եթէ ուզէր (Մարտ) ալ չէ՞ր կրնար «Դրօշակ»ի պէս Դաշնակցական մը Սերմէն կարծի օրինակի համար ամբաստանել ու ըսել որ «Արմէն կարօյի խնդիրը կեդր. վարչութեան համար վերջացած ըմբոստանքի մը ըլլալուն ատենց անոր հետեւումին, բանակցութեանց սկսիլ անկարելի է:» Միութեան բացէ ի բաց հակառակնուն համար է որ Դաշնակցութեան արտաքին վարչ. ճարակ գտնող... կողմերը կը կեդրոն չնկատել թէ կարելի չէ միանգամայն ամբաստանող ու գաղափար ըլլալ, ու ուղեղային հիւանդութեանէ չստեղծագող անձներու համար այդ տըրտմանով ալ ամբաստանութիւնը ընդունել կարելի չէ: Այս պայմաններուն մէջ, ինչպէս Աթէնքի «Միութեան»-ը որ «Իրաւունք»ի պէս անկախ է, կրնայ ըսել որ միութեան սիրոյն համար Արփիարը պէտք է հետանայ, անմեղ ըլլալ կամ ոչ: Արդարութեան ու բարոյականի այս խնդրոյն մէջ անկախ թերթերու վրայ աւելի մեծ պատասխանատուութիւն մը կը ծանրանայ, ու Միութեանը որ իր ամբողջութեամբ ներկայան պաշտօնին իրադրութեանը նոյն իսկ նիւթակէտ աստարակէ չընկրկիր, ինչո՞ւ մեծ անխելութեան մը հանդէպ երգիւնքի ընթացքի մը հետեւ իր կարելի է միթէ որ Արդարութեան համար պայքարող ժողովուրդ մը կուտայ դաշար իջնէր ճակատը խոչնոր պարզարոյթեան մը փառապաշտով:

Տ. ԷԼՄԱՍԵԱՆ

«ԻՐԱՆԻՆՔ»-Ի ՊՍՏԱՍ ԽՆՆԵՐԸ

Տ. Ե. Օ. Սօֆիա. — Քաղաքիդ մէջ ոչ ոքի իրաւունք տուած չենք մեր բաժնեկրները գանձելու:

Մակար Բալիսանիսեան. — Կուզէք բողոքել հրապարակաւ Հնչակի մէջ ելուցած հետեւեալ սողերու գէ՞մ. «Մակար Բալիսանիսեան (Զիւրէթ գիւղից) ընտանիքով, ազգականով մասնակցներ են. Մշոյ դպրոցի մէջ միջնակցարդ ոչ մի մասնութիւն չէ կատարուել անոնց որ այդ ցած ընտանիքի տնտեսները զիտցում ու թիւադրած չը լինէին. տնտեսը դաշնակցութեան տալով այժմ իւր պապականն արհեստը Պաշտակալի մէջն է շարունակ կուտ:»

Հնչակի այս սողերը իսկապէս չափ անուանարկիչ եւ մեղ փաստերէ ալ զուրկ կ'երեւան: Եթէ Մակար Բալիսանիսեանի նկատմամբ սոցիալ ալ եղած ըլլային, սխալ է մասնակցութեան վերաբերել անոր ամբողջ րոտանքին ազգականներուն եւ անոնց պապերուն: Բայ Մակարի ի Պաշտակալ տարիներու մէջ ցոյց տուած ընթացքը մեղ ու եւ գրաւական մը չի ներկայացնել խղճի անդորոյթութեամբ այս անակնկալութեանը պաշտպանելու, ոչ ալ իր ինքնագովականը հիւրընկալելու ինք՝ որ Հնչակի դրած սողերէն ոչ չուած աղոտող սողերը գրած է թերթերու մէջ, բաղադրանքական հաշիւներէ մղուած, զրպարտելով աս ու ան, իր արժանի վարձը առած կը նկատուինք. «Երածդ զգալիդ կուտայ» կըսէ ամառը. թէ եւ ցաւալի է:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պօսեցի բարեկապտ հայ Տիկին մը տնցեալ կիրակէ սեղան մը տուաւ Ազգ. Հիւանդանոցի եւ Սուրբ Թադեոսի որդերուն, ի իշխատակ անցեալ տարի մեռած իր որդւոյն եւ ուրիշ զակի մը ծանր հիւանդութեանէ ազատման: Ընտանիքին բոլոր անդամները գտնուեցան Հիւանդանոցի դուրսի պարտէզին մէջ, ուր 300 է աւելի որդեր սեղան յատան: Տեսարանը յուզիչ եւ սրտազգաւ եղած է. որդիքը կատարեալ բարեկրթութեան ցոյց տուած են: Կերակուող ընտանիքը եւ բոլոր ներկաները սրտի անբացարկելի զոհունակութեան շնորհած են: Կը կարծուի թէ ալ նիւ օրինակ տուած այս օրինակը ծաւալ գտնէ ուրիշ հարուստ ընտանիքներու մէջ ալ:

— «Փիւնիկ» շաբաթաթերթը սկսած է (Աղէքսանդրիոյ) մէջ գերտին հրատարակուիլ, ընդ Տնօրինութեամբ Տ. Սմարտ Բիւրատի:

— Փիւնիկի Բ. տարւոյ առաջին թիւին մէջ կը կարգանք. «Վերջին կիմանք թէ Արփիարեան քաշուած է «Նոր կիմանք»ի խմբագրութեանէ, եւ թիւեւ, իր պատկանած կուսակցութեանէ ալ, (ինչպէս որ Եգիպտոսի համար նոր ներկայացուցիչ կուրգուած է Պ. Զարեհ Պոչեան Պր. Լեւոն Մկրտիչեանի տեղ, որ միւս չիւ վերջինը կը վարէր այդ պաշտօնը):»

— Զէյթունի եպիսկոպոսը, քա. հանաներ, ուսուցիչներ եւ կարգ մը ուրիշ ազգայիններ ծանր տնտեսական վիճակի մէջ Մարտի տարւած ու բանտարկուած էին, որոնց համար Զէյթունցի բողոք բարձած ըլլալը արդէն հաղորդած էինք մեր ընթերցողաց: Ա. Ժ. «Փիւնիկ» կիմանքէ թէ՛ կառավարութեան պաշտօնէից 600 ոսկի կաշառք տրուել վերջ այդ բանտարկեալներ յաջողած են իրենց տնիւր վերադառնալ: Միայն քանի մը ուսուցիչներ բռնաբարկուած կը մնան ցարդ:

— Վերջին անգամ քաղաքիս Ազգ. վարժարանի ի նպաստ արուած ներկայացման առթիւ անցեալ շաբաթ օրուան մեր թիւին մէջ երեւցած քննադատականը, զոր ակամատեւ մը գրած էր, մէկ քանի դերակատար տըղայոց ջիղերը զրգուր է. մանաւանդ խմբագրականի սա շատ բնական հարցումը թէ «Ի՞նչ է զաղջիկը որ գերաստաններէ միայն մէկին գրամ կը տրուի, երբ սա էն անյաջողն է հանդիսացած»:»

Ականատաներու վկայութիւնը եւ կան մեղ համար գաղտնիքը ըստ բաւականին պարզել. բայց մենք երգչու հիմով մը եւ անոր չուրջը գտնուող տըղաքներով չէինք ուղեր զբաղեցնել մեր ընթերցողները, եթէ հայ թատերաբեմին վարկ ու պատիւը պաշտպանել նուիրական պարտք մը զգացած չըլլայինք. ուստի «Իրաւունք»ի յաջորդ թիւին մէջ պիտի երեւան այդ առթիւ քանի մը սողեր, որոնք ունիւն ընթերցողներու փութ ի շատէ գաղափար մը կրնան տալ եղած անցուղարձին վրայ:

Վերջին պահուն կիմանք թէ վաշխառու խաչագողական օրկանք սերակներ է բացեր երկու անխառն կաթեհներու առջեւ մեղ գէ՞մ ցափառու համար: Բայց իրողութեանց պատմութիւնը անոնց ամենին ալ դիմակը չուտով վար պիտի առնէ:

ԱՅՆ ԵՒ ԱՅՆՔ

Մեքսիկացի կաթիլի քահանայ մը, Էսթրադա անուն, իր գոտարարականութեան տակ գտնուող 17 տարեկան աղջիկ մը հրապարակելով, եւ իր Արքեպիսկոպոսին 12,000 անգլ. ոսկին ալ յափշտակելով Մատրիա փախած էր, ուր Սպանիական իշխանութիւնը զինք ձերբակալեց. եւ անոր վրայէն գտաւ գողցուած դրամին մաս գումար մը: Զիք քահանայ յայտարարեց թէ այդ դրամը ժողովուրդը իրեն յանձնած է Հոռոտ տանիւրով Վատիկանի սընտուկին: Նուիրելու համար: Աղջիկը կը յայտարարէ թէ ինք չորս տարիէ ի վեր քահանային հետ համաձայնած են եւ որոշած փախչիլ Նիւ-Եորք, ուր պէտքի բողոքականութեան ընդունին ու պատկուին. բայց յետոյ որոշումներն Հոռոտ երթալու փախած են, Պապէն ներդրութեան խնդրելու մտքը:

Աղջիկը Մատրիա մօտ վանք մը դրած են. բայց ի գործ գրուած վանքերուն հակառակ կը պնդէ եղբր քահանային հետ նաւ նստիլ ու Մեքսիկա վերադառնալ:

Թիֆլիսի Գերման հիւպատոսը իր տարեկան տոնակազմին մէջ գորգազորութեան մասին հետեւեալ դիտադրութիւնները կ'ընէ.

«Արեւելեան գորգազորութեան գըլ խաւոր հրապարակ է Տիֆլիս, ո՛չ միայն կողմաւ գորգերուն համար, այլ նաեւ կեդրոնական Ասիոյ, Աֆղանիստանի եւ Պարսկաստանի համար: Ամեն տարի Վիեննայէ, Բարիզէ, Պէրլինէ, Համպուրկէ, Նիւ-Եորքէ եւ... գորգի վաճառատանց բաղում ներկայացուցիչներ Տիֆլիս կուգան, ուր ուզածներն պէս եւ չափ կը գտնեն տնտեսական գորգեր, եւ միջին հարիւր հազարաւոր լուսկի գումարներ կը ընեն: Արեւելեան գորգերուն համար Եւրոպայի եւ Ամերիկայի ճաշակն աւան տարի երթալով կաւելնալ եւ գիւնը ըստ այնմ կը բարձրանան: Ասկէ երեք չորս տարի առաջուան գիններուն բաղադրամամբ, հարիւրին շէն միջին 35 բարձրացած է քանի մը անսակերտ միջին գինը. Սոմաթի գորգ

գերը, (բիւնները) 50 60 0/0 բաժնւորացած են: Նոր գորգերէն աւելի կը փնտռուին Իզմիրէ մեծ գորգերը (Աւաշաք, Կէօրտէս, Տէմիրճի եւն.) պարսկական մանուշակ (Քիւրման, Թէպ. բիզ, Խորասան, Կէօրտէս) եւ մասամբ եւս ամօղանեանը, եւ Մէլիքի, Խիվայի պզտիկ գորգերը (Չարփայի եւ Նամազի) որք շատ խնամով շինուած են: Հին գորգերու գոյնը բարձրագոյն պատճառն է ոչ միայն յարստուն խնդրանքը, այլ նաեւ սա պարագան թէ հին գորգերը երթալով կը պակսին, եւ որովհետեւ արդի գորգերը խնամով շինուած չեն հիններուն չափ նորերն հիններուն տեղը չեն կրնար բռնել, թէեւ արուեստական կերպով նորերն հինցնելու հնարքը գտած են: Սոմաք-Դէքին գորգերը, որոց մին ասկէց երկու—երեք տարի առաջ 60—80 սուպի կ'գնուէր. այսօր 120—18) սուպի կ'արժէ, եւ յաճախ եւս կարելի չըլլար գտնել, նոյնիսկ այդ գնով: Այսպէս ալ հին Եգիպտոս, Մէրվ (Խիվա) Բէշմէ եւ Քըզըլ Այազ գորգերը երթալով կը պակսին, եւ տասն—տասնհինգ տարիէն լաւ պահուած նախկին ընտիր ապրանքներն ամենէն աւելի հազուադէպ առարկաներուն կարգը պիտի անցնին:»

Բիւզադիում

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԲՕԼ ԻԹԻԳԻՅԷ

ԹԻԻՐԲՈՒՄ

Եւնի ինթիխապ օլընան Սթան. պօլ Բուլ Բաթրիգի Ամեն Տ. Եօ աքիմ Գ. Սրբապան օնլարճա սէնէլէրտէն պէրու մէնֆի (աքսոր) պօլընտըղը Անորոս մանտաւըրընտան՝ բազար էրթէսի կիւնիւ քէմալը թանթանա վէ սալթա. նաթլէ Սթանպօլա կէլմիշ տիր. պիլիմ Պատրիարք վէքիլի Գեք. Ճէվահիրճեան եպիսկոպոս վէ Տիգրան էֆէնտի Ներսէսեան միւշարի լէյճ Բաթրիգէ գարշը կիթմիշէր տիր:

Քէզա Բուլ թիւճարար, թաղակտնար վէ Սինթ տղարար թարաֆընտան 6-7 տեղեւ փաղ վարօլար քիւրալանուպ, Սյ Սթէ. ֆանօ աշըղարընտա Բաթրիգին բազիպ օլտըղը Քիւրտի նամ վարօրը գարշըլաւըլար. տէնիզ իւզէրինտէ վաղիֆէի խօշամէտիի Ի. ֆատան սօնրա Քիւրտի սաւթ 10 տա Պօյաճըքէօյ իլիմանընա վա. սըլ օլմուշ. իսկէլէտէ վէ սօգաղարտա թօփլանմըլ օլան պիւնէրճէ Էհալի «զիթօ, պիթօ» նիտարար իլէ մէսէրլէթ ու թէվէտճուհընը կէօսթէրմիշ տիր: Բաթրիգ քէնտի խանէսինէ Էնմիշ օլուպ, թէպ ըիզէ կէլէն վաթլար օրատա գա. պուլ իթմիշ տիր: Սալթան Բաթրիգին հօլ մէսոյիֆի իշիւն 300 լիրա վէրլիմէսինի Էմր էլէմիշ. վէ բարա Անորոստա Էօտէմիշ:

ԲՈՒՍԻՍ

Բուս իմէրաթօրիցար պիր գրգ էվրա տօղարտա. Էէնի տօ.

զան արհի-տիւշէն Անաստասիա թէսմիշ օլրնտը:

—Մարտան պիբ չօգ Չէր. քէլ մահաճիլէր հօլա չըգմըլ օլուպ, պու կիւնէլտէ Սթանպօլա ելթիշմէլէր տիր:

—Մարտին Չալապիկ, Մինա վէ Մանսուրա շէհիլէրինտէ հու. մուրճաղ խաթալըղը պուշ կէօսթէրմիշ վէ կէլէն հաֆթա 10 քի շի թուլմուշ օլտըղընը Գահի. լէտէն պա թէլէկրաֆ անլաշըմըլ օլմաղէ, Բուս հի. քիւմէթի Մը. սըրտան կէլէն վարօլարըն թէն. դտրատա 10 կիւն գարանթինա պէքլմէլէրինի Էմր իթմիշ տիր:

—«Ա. Հապաս»ըն վէրտիկի մալիւ. մալմա կէօրէ, կէլէն հաֆթա Բէ թարալըրկա պիր չօգ մահարրիլէր, մուշլիֆէր (գրադէտ-հեղի. նախէլ) տէրտէթ օլընմըլաք վէ պիր թաղըմընա տալի Բիթրա. պուրկտան չըգմալարընա Էմր վէ. իլմիշ:

ԱՌՍՏՐԻՍ

Իմէրաթօր Պրանց Եօգէֆ Բը կայա կիթմիշ օլմաղէ, Պօճէմիա. լը վէ Սլման Էհալի թարաֆընտան ֆէվզէլտէ մէսրուրիլէթլէ գա. պուլ օլընմըլ օլտըղընտան, Իմրէ. լաթոր մախսուսի պիր մէքթուպ. լէ պուլտըղը հիւնի գապուլտէն տօլալը մէմուսիլէթինի պէյան իթմիշ վէ Ալման վէ Չէխ միլլէթ լէրին մուհապպէթ ու իթթիֆաղը տայիմի ու սամիմի օլմաղընա իւմիտ կէօսթէրմիշ տիր: Պագաթ զաննր ումուսիլէ կէօրէ, պու մու հապպէթ Իմէրաթօրըն վէֆաթը նա գատար զօր տէլաւ իտէճէք տիր:

ԱԳՍՍԻ ՇԱՐԳ

Չին ինթիլալթընտան մաա. տա, կէլէն կիւն Գօրէտա տա. խի եէրլի խիթթիլանլարա գար. շը թէճափիլաթ վուգու պուլմուշ տըր. պուլարտան 500 քիշի գաթլ օլընմըլ: Պագաթ պիր գօն սօլտընը բարօթընա պիւնէն, իս թիլալա սէպէպիլէթ վէրէնլէր խը ըիսթիլանլար օլուպ, եէրլի Էհալի գուտարմուշաւընա խիթթիլանլարը մուհապէրէ իթմիշ տիր:

—Մարէշալ վալտիլզէնին Չին. տէն Ճարօնիլա կիթմիշ օլտըղը նը եազմըլտըրգ. մուսթիլէյ յու. նիս 18տէ նիքքատան (Ճարօն) հօլա չըգմըլ օլտապ:

ԱԼՄԱՆԻՍ

Ալմանիանըն Մայիտա շէհրինտէ իճրա օլընմաղ ապքիի պէօյիւք կէլիտէ հազըր պուլընմաղ իշիւն իմէրաթօր վիլէլմ վէ ինկիլիզ գրալը օգոտ. 14տէ շէհրի մէզ. քիւրտէ պուլընմաղար: Չարին տալի օրատա պուլընմաղը ըի. վալէթ օլընմըլ:

—Հոլանտա Գրալիցարը վիւ. հէլմինանըն Ալմանիլա իթմիկի եօլմըլը Բէք պօշա չըգմալըլ կէօրէ. իթի: Գրալիցանըն թէքլիֆի. նէ հէր նէ գատար խարիճիլէ նա.

զրըր գօնթ Պիւլօվ «Ինկիլթէրա. տան արզու պէյան իտէլմէթիքճէ պիլ Անկիւ-Պօէր մէսէլէրինէ միւ. տալիլէ իտէմէլիլ» տէտի իտէտէ, Պէրլինտէն շալաթը Էհէմիլլէթ պիր մէնպատան կէլէն թէլէկրաֆ հապաթիլէ պիւնէն. Ալրմանիա տօլալտան Լօտորա հի. քիւմէթի. նէ անլաթմըլ տըր քի՝ գալըր ին. կիլթէրանըն սուլհա չալըճաւընա վազըթ կէլմիշ տիր:

—Իմէրաթօր վիլէլմ վարօրտա պիր նուլթ իրատ իտուպ տէմիշ տիր. «Լաղըմ օլտըղը գատար տէ. նիլաթ գուվլէթիմիլ շիմտի եօգ իտէտէ եազընէն օլմաղ տըր. պիլիմ իսթիլպալըմըլ սուլար ի. չինտէ տիր. Ալմանիլա տէնիլլէրտէ իլէրլէլէքլէր, զիւրա պիլէ Էն. ֆաիտէլի թարիգ պու տըր: Ալ. մանիանըն եէքանէ գուլլէթի սուլհ իշիլտէ թիւճարըղըն թէ. լաղըր ու մուհաֆաղաւընա չա. լըլմաղ տըր: Չին վուգուլթը Էվ ըրքանն մուհապէթինէ պիր վալի. թա օլտու. զիւրա միւթէտաիտ տէվլէթլէրին օրտուլարը պիր պի. ինէն մուին վէ ըէֆիգ օլտըլար. պու հալ Էվրորտա սուլհին մու. հաֆաղաւընա խրտմէթ իտէճէք տիր:

ԹՐԱՆՍԿԱՍ

Բարիստէն ալընան պիր թէլէկրաֆա պիւնէն, Մ. Քիւրկէր Թըրանսպատա ալտէթ իտուպ, օրա. տա պիլզաթ սուլհ միլլէքէրէսինի Լօրտ Քիւնէր իլէ իճրա իտէճէկի. նէ տայիլ չըգմըլ օլան հապաթի. ճիտաթիլթ քէսպ իթմէքտէ իմիշ:

—Հուլօր ճիւլարը՝ տա պիր գաթ կատա ինկիլիզլէրտէն 3 էօլիւ վէ 12 եարէլի տիւշմիշ:

—Ժէնէրալ Տէվլէգ պօէր չէթէլէրինի պիլլէլտիլմէյէ մուգաֆաղ օլմուշ, ֆաղաթ ինկիլիլլէրտէն կէրի սիւրիլմիւշ օլտըղը թէլէկրաֆ պիլտիլմիւշ տիր:

—Մատիլպուրկ ճիւլարընտա ին. կիլիզ գարազօլըն մուհապէրէ իթմէլէ չալըլան 160 Պօէրլէր գօ. մանտան Շէյրէրտէն արանաղա կէլմիշէր:

—Ինկիլիզլէր էլինէ Էէսիր տիւշ միւշ օլան Պօէրլէրին ումուլ մըգ տարը 19,242 քիշիէ պուլիզ օլմուշ տըր:

ՉԻՆ

Էօտէնէճէք թաղմիւթ իշիւն հաւըլաթ մէնպալարը իւզէրինէ էլիլլէր իթթիֆաղ հաւըլ իթմիշ. լէր տիր: Ալէր մէմալիքտէն Չին կիւրէն մալլէր իշիւն կէօմիւկ. լէր 100տէ 5 արթըմաղ խուսու սընը Մ. Ալմերիկա էլիլի գա. պուլ իթմէտի: Շիմտիքի սօն գարար իւզրէ, Չին հի. քիւմէթի վէրէճէկի թաղմիւթ վալտէլի սէնէթլէրլէ Էօտէլէճէք տիր. եա. նի հիշ պիր տէվլէթ քէֆալէթի իւզէրինէ տլմալը տըր:

—Բարիլտէն ալընան Յունիս 18 թարիլիլի պիր թէլէկրաֆա նա.

զարէն, սէֆարէթ հանէլէրին մու. հաֆըր պաքէլլէրինտէն վէ հօլար իւզէրինտէ պուլընմաղ գարազօլ. խարտան մաաաա, պիւթիւն Էհէլ. պի տաքէլլէր Սիպտիլիլլէրտէն էվ վէլ Չին մէմալիքիւն չըգմաղ լար ըմըլ:

—«Սթանթարտա» Շանկայտան պիլտիլլէրինէ պիւնէն, չինի պիր պէօյիւք զապիթ Պօքէրլէրին վէ վէ պիր թաղըմ Էաքի ապէր լէրին պաշընա կէլուպ. չին օր. տուալ իւզէրինէ հիւճիւլ իթ. միշ տիր:

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Յունիս Յտէ Սօֆիատա Մաքէ. գօնիլալարտան թէճէմիւլ օլընան միլթիլկտէն սօնրա Էհալի Մ. Սա. խաֆօթըն մահպահանէսի պուլը. նան իշիլէնճի գօլըղըն Էօնիլէ կիտուպ, մահպիլլէրի կէօմէք իթմէտի, ժանտարլար իլէ իալը միւճաթլէ վաղու պուլար, պիր Էքի քիլիլին գաֆաթը հարլար. իհալթիլ պիր պէօյիւք սիւվարի ասկէր Էէթիլմէսինտէ Էհալի տա. զըլուպ աաալիլ իպպա օլընտը:

—Յունիս Էտէ աղալմ իւզէրի, Ֆիլիպէտէ շիտտէթլի պիր հաղ. մուր իլէ տիւլ Էաղմըլ վէ պու 8 տաղիգա տէվլա իթմիշ տիր: Վարնատա տալի 8-10 կիւնտէն պէրու հէր կիւն հաղաղաա իտէ. տէ, Էհէմալիլալ տօլու Էսէրի կէօրիլմէտի. պու կիճէ ինէ իտէճէթ Բէք գանի եաղմաղէ պ. լապէր՝ էլան պուլարտա սէմաթ իհալթ իթմէքտէ տիրլէր:

ՍԹԱԹԻՍԹԻԳ

Պու սէնէ եաղրան նուֆուս ճէտ վէլի ումուլ Պրանսատա միւթէ. մէքին Էհալիլին մըգտարը 38,600,000 քիշի կէօթլէրիլմիւշ տիր: 1896 սէնէսինտէն պու կի. նէ գատար, Էտի պէշ սէնէ զար. ֆընտա եաղմըլ 330,000 արթ. մըլ տըր ֆաղաթ ճիւլար միլլէթ լէր, պախուսու Ալմանլար, սէնէ պէ սէնէ միլթիլլարճա արթմաղաա տըրլար:

Ինկիլիզ գրալիլլէրին թէլէլի իտէն ինկիլթէրա, իլլանտա վէ Սթօվտա գըթալարընտա պու սէ. նէք թահարիլի նուֆուս 41454577 քիշի կէօթլէրիլլար: Գրալիցա վիլթթօրիլլանըն ճուլուսընտան պէ. լու Էհալի Էքի գաթ թրթմըլ տըր: Ինկիլթէրտա գրալար էր. քէքլէրտէն զիլտաթ արթմաղաա օլուպ, պու կիւն ինկիլթէրա վէ կիւլէս զըթաթընտա (իլլանտա վէ Սկօվտա հիսապ օլընմաղարըն) գատարլար էր. քէքլէրտէն 1,082616 զիլտաթ տիր:

Չանըն աճիլանէմիլգճէ պու. ֆարգ էր. քէքլէրին մուհապէտէ Էօլմէսինտէն վէ տէնիլլէրտէ թէ. լէֆ օլմալարընտան նաշի օլմաղ տըր:

Отговорникъ Н. Драгулевъ
П. „Взаимность“, Варна